

УДК 347:004.8

DOI 10.37749/2308-9639-2026-5(281)-5

Р. Р. СМІЖАК

магістер права, адвокат,
самозайнята особа,
член Національної асоціації
адвокатів України

ВІД ЕТИЧНИХ ЗАСАД ДО ІМПЕРАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті досліджено еволюцію підходів до правового регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі – від застосування інструментів «м'якого права» до формування імперативної, ризик-орієнтованої моделі, закріпленої в EU AI Act. Проаналізовано роль судової практики у виявленні обмежень етичних підходів, а також розглянуто сучасні стратегічні ініціативи ЄС у сфері розвитку штучного інтелекту.

Окрему увагу приділено адаптації відповідних підходів у правовій системі України, зокрема в контексті Дорожньої карти регулювання ШІ та рекодифікації цивільного законодавства. Обґрунтовано доцільність запровадження спеціального правового режиму для систем штучного інтелекту та застосування принципу підвищеної відповідальності щодо їх використання.

Ключові слова: штучний інтелект, EU AI Act, цифрові речі, цивільне право, відповідальність, євроінтеграція.

Вступ. У сучасних умовах стрімкої цифровізації суспільних відносин та активного впровадження систем штучного інтелекту (далі – ШІ) у різні сфери публічного і приватного життя питання належного правового регулювання таких технологій набуває особливої актуальності. У науковій та експертній літературі дедалі частіше підкреслюється обмежена ефективність підходів, заснованих виключно на саморегулюванні та етичних настановах, у забезпеченні належного рівня захисту прав людини та правової визначеності [3; 12]. У цьому контексті перехід Європейського Союзу до формування імперативної, ризик-орієнтованої моделі регулювання, закріпленої в EU AI Act, видається логічним етапом еволюції правового підходу до ШІ. На мою думку, така трансформація відображає загальну тенденцію посилення ролі державного втручання у сферах, пов'язаних із високими технологічними ризиками.

Для України досвід та напрацювання експертів ЄС мають не лише теоретичне, а й практичне значення у контексті євроінтеграційного курсу та адаптації національного законодавства до права ЄС. Зокрема, реалізація Дорожньої карти з регулювання ШІ та одночасна рекодифікація цивільного законодавства України формують передумови для створення моделі правового регулювання ШІ, яка поєднує елементи «м'якого» та «жорсткого» права водночас.

Метою статті є аналіз переходу від етичних засад (саморегулювання) до імперативного регулювання ШІ в ЄС, а також визначення ключових напрямів імплементації відповідних підходів у правовій системі України.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

– дослідити передумови кризи «м'якого права» у сфері регулювання ШІ;

- проаналізувати роль судової практики держав-членів ЄС у формуванні підходів до регулювання алгоритмічних систем;

- охарактеризувати основні положення ризик-орієнтованої моделі, закріпленої в EU AI Act;

- розкрити особливості реалізації стратегії регулювання ШІ в Україні;

- визначити вплив рекодифікації цивільного законодавства на формування правового режиму ШІ.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний та метод аналізу судової практики, що дозволило комплексно дослідити еволюцію підходів до правового регулювання ШІ.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному поєднанні підходів права ЄС до регулювання ШІ з трансформаційними процесами цивільного законодавства України. У статті:

- вперше обґрунтовано доцільність розгляду систем ШІ як об'єктів цивільних прав зі спеціальним правовим режимом у контексті рекодифікації цивільного законодавства України (Книга перша Цивільного кодексу України);

- запропоновано підхід до кваліфікації використання високоризикових систем штучного інтелекту як діяльності, що створює підвищену небезпеку, із застосуванням принципу відповідальності без вини (strict liability);

- встановлено системний взаємозв'язок між ризик-орієнтованою моделлю регулювання, закріпленою в EU AI Act, та розвитком концепції «цифрових речей» у цивільному праві України;

- порівняння розвитку положення щодо необхідності поєднання механізмів «м'якого» та «жорсткого» права у формуванні національної моделі регулювання штучного інтелекту.

Практична значущість дослідження зумовлена необхідністю застосування запропонованих підходів у діяльності суб'єктів правозастосування.

Трансформація підходів до регулювання штучного інтелекту в ЄС

Тривалий час правова думка в ЄС базувалася на ідеї, що ШІ є занадто динамічним та непередбачуваним для класичного «жорсткого» законодавства.

Проте 2024-2026 роки ознаменували остаточний перехід до моделі Top-Down регулювання. Прийняття EU AI Act стало не просто технічним кроком, а визнанням того, що саморегулювання вичерпало свій потенціал у протидії системним ризикам.

Цей шлях не був ізольованим. Наприклад, міжнародний консенсус, закріплений у Блетчлійській декларації (2023), офіційно підтвердив, що «ШІ високого ризику» потребують узгоджених державних дій. У Декларації чітко зазначено:

«Особливі ризики безпеці виникають на «фронтирі» ШІ – високоефективних моделях загального призначення. Багато ризиків, що випливають із цих моделей, за своєю суттю є міжнародними, тому їх найкраще вирішувати через міжнародну співпрацю» [6]. Такий підхід встановлює перехід від «етики розробника» до «безпеки громадянина».

Як зазначає провідний незалежний експерт інституту Брукінгса Алекс Енґлер, запровадження EU AI Act створює нову світову реальність, де комплаєнс стає невід'ємною частиною інженерного процесу, а «Брюссельський ефект» перетворює європейські норми на глобальний стандарт де-факто для тех-гігантів [12].

Філософську підвалину цього переходу влучно описав професор Оксфордського університету Лучано Флоріді, стверджуючи, що «етика без права – це безсилля». За його аналізом, добровільні кодекси не здатні захистити суспільство від структурної несправедливості алгоритмів, що робить перехід до імперативних норм логічним етапом еволюції цифрового права [13].

Ця зміна парадигми є критично важливою для розвитку моделі регулювання ШІ в Україні. Наша Дорожня карта з регулювання ШІ наразі реалізує стратегію Bottom-Up, яка, за прикладом підходу, який застосовувався

ЦИФРОВЕ ПРАВО

ЄС до регулювання ШІ на ранніх етапах [7]. Проте, з огляду на євроінтеграційні зобов'язання та рекодифікацію Цивільного кодексу, українська правова система вже зараз має готуватися до можливої імплементації жорстких вимог EU AI Act з метою уникнення ризику отримання негативного досвіду на шляху до обрання моделі регулювання ШІ, яка підходить саме для ринку та допоможе збалансувати публічний та приватні інтереси.

Криза «м'якого права» та передумови жорсткої регуляції

У доповіді, розробленій у Стенфордському університеті, серед важливих напрямів застосування штучного інтелекту (далі – ШІ) до 2030 року запропоновано, серед іншого, сферу правосуддя [14]. Першим кроком ЄС були «Етичні настанови щодо надійного ШІ» (2019). У документі викладено п'ять принципів, яких варто дотримуватись у разі використання ШІ в судочинстві: не порушення основних прав людини; недискримінація, а саме запобігання розвитку будь-якої дискримінації між окремими особами чи групами осіб; якість та безпека обробки судових рішень і даних у безпечному техно-логічному середовищі; принцип «під контролем користувача», який означає, що всі процесуальні аспекти, можливості й функції ШІ мають бути викладені зрозумілою мовою, що відповідатиме ст. 6 Європейської конвенції з прав людини; прозорість, неупередженість та справедливість [2].

Однак практика довела, що етичні декларації без механізмів примусу ведуть до «ethics washing». ЄС прагнув створити «третій шлях» між ліберальною моделлю США (де все вирішує ринок) та авторитарною моделлю Китаю (де ШІ використовується для державного контролю). Біла книга стала маніфестом людиноцентричного ШІ, метою якого було зробити європейські стандарти світовим еталоном.

У Білій книзі з ШІ (2020) Єврокомісія констатувала: добровільне маркування не забезпечує правової визначеності для систем високого ризику [3]. Показовими у цьому контексті є наступні рішення національних

судів держав-членів ЄС: Справа SyRI (Нідерланди, 2020). Короткий опис справи: у 2014 році в Нідерландах було законодавчо впроваджено систему SyRI (Systeem Risico Indicatie). Це алгоритмічний інструментарій, який державні органи використовували для виявлення потенційного шахрайства у сферах соціального забезпечення, податків та трудового законодавства. Система аналізувала та поєднувала великі масиви даних про громадян (доходи, нерухомість, освіта, заборгованість) для створення «профілів ризику».

Суд у Гаазі визнав систему такою, що суперечить статті 8 ЄКПЛ (право на повагу до приватного і сімейного життя) з наступних причин:

- громадяни не могли зрозуміти, за якими саме критеріями система позначала їх як «ризикованих». Відсутність прозорості алгоритму унеможливлювала право на ефективний судовий захист;
- держава не змогла довести, що настільки глибоке втручання в особисті дані громадян є необхідним і що існують достатні гарантії проти помилок або дискримінації;
- система часто фокусувалася на бідних районах, що призводило до стигматизації певних груп населення.

Саме ця справа лягла в основу класифікації систем «соціального скорингу» як заборонених або таких, що мають неприпустимий ризик [10].

Справа Deliveroo (Італія, 2020). Короткий опис справи: спір виник між профспілками з однієї сторони (Filcams CGIL, Nidil CGIL та ін.) та компанією Deliveroo Italy S.r.l. з іншої. Компанія Deliveroo використовувала алгоритм під назвою «Frank» для оцінки надійності кур'єрів та визначення їхнього пріоритету при виборі робочих змін (так званий «self-service booking»). Алгоритм оцінював два ключових показники: надійність – чи виходив кур'єр на зміну, яку забронював; участь у піковій годині – наскільки часто кур'єр скасовував зміну менш ніж за 24 години до її початку. Суд Болоньї встановив, що алгоритм діяв дискримінаційно, оскільки він був «сліпим» до причин неявки на роботу або скасування

зміни, та необхідність людського нагляду за таким механізмом з наступних причин:

- алгоритм автоматично знижував рейтинг кур'єра навіть тоді, коли неявка була зумовлена поважними причинами: хворобою, доглядом за дитиною, участю у страйку або реалізацією права на відпочинок;

- система карала тих, хто користується своїми фундаментальними правами. Оскільки алгоритм порівнював усіх кур'єрів за єдиним статистичним стандартом, він створював гірші умови для вразливих груп [11].

Глобальна спільнота підтримала цей висновок на зустрічі у Блетчлі, наголосивши на необхідності транскордонної співпраці для ідентифікації ризиків безпеки, які можуть виникнути внаслідок зловживання ШІ [6].

Український вектор: дорожня карта та bottom-up підхід

Україна обрала стратегію «Bottom-Up», що закріплено у Дорожній карті регулювання ШІ. Цей підхід передбачає поетапний рух: від позазаконодавчих механізмів підготовки галузі (саморегулювання) до впровадження закону (імперативних норм).

На сьогоднішній день застосування штучного інтелекту в Україні обмежується переважно організаціями-лідерами у сферах промисловості, інформаційно-комунікаційних та фінансових технологій, базуючись на закордонних розробках. Нерідко такі розробки створені в Україні, але права інтелектуальної власності на них належать іноземним компаніям. Із кожним роком зростає ринок програмного забезпечення для дослідження і розробки технологій ШІ, все більше поставальників пропонують різні рішення ШІ для бізнесу. В Україні наразі (за даними LinkedIn) нараховується понад 2000 інституцій та компаній-розробників програмного забезпечення, що спеціалізуються у сфері ШІ. Серед них загальноновизнані в усьому світі компанії Grammarly, Reface, Ring Ukraine (SQUAD) [15].

Ключові особливості української моделі розвитку ШІ:

- Замість намірів «зарегулювати» ринок – пошук балансу між інтересами бізнесу та захистом прав людини.

- Імплементація EU AI Act як обов'язкова умова євроінтеграційного шляху.

- Запуск спеціальних правових режимів для тестування ШІ.

Окремим практичним інструментом підготовки України до імплементації положень EU AI Act є участь у програмах ЄС, зокрема Програмі «Громадяни, рівність, права та цінності» (CERV) [9].

Ратифікація цієї Угоди у 2024 році створює фінансову та інституційну основу для захисту фундаментальних прав, які можуть опинитися під загрозою через недобросовісне використання алгоритмів. Оскільки EU AI Act класифікує системи, що впливають на доступ до державних послуг або рівність прав, як системи «високого ризику», участь України в CERV дозволяє:

1. Забезпечувати рівність та протидіяти дискримінації, що виникає внаслідок роботи алгоритмів.

2. Підвищувати обізнаність громадян щодо їхніх прав у цифровому середовищі, що є обов'язковим елементом «цифрової грамотності», передбаченої Дорожньою картою.

3. Фінансувати проекти, спрямовані на моніторинг дотримання прав людини в умовах автоматизації, що відповідає європейському принципу «Human-centric AI».

Паралельно з реалізацією Дорожньої карти, Україна здійснює фундаментальну реформу приватного права. Рекодифікація Цивільного кодексу України (Книга перша) є відповіддю на «цифровізацію» суспільних відносин, де ШІ стає не просто технічним засобом, а активним чинником цивільного обороту.

Основні ідеї законопроекту в частині регулювання ШІ:

1. Відмова від антропоморфізму. Згідно з Пояснювальною запискою до законопроекту, законопроект свідомо уникає наділення ШІ правосуб'єктністю («електронною особою»). Натомість ШІ класифікується як об'єкт цивільних прав зі спеціальним правовим режимом. Це рішення базується на європейському підході, де відповідальність за дії автономних систем покладається на суб'єкта – людину або

ЦИФРОВЕ ПРАВО

юридичну особу, яка контролює таку систему.

2. Введення категорії «цифрових речей». Пояснювальна записка обґрунтовує це необхідністю легітимізації об'єктів, що існують виключно в електронному середовищі. ІІІ-системи, програмні коди та нейромережі стають повноцінними об'єктами права власності, що дозволяє включати їх у спадкову масу, використовувати як заставу та забезпечувати їхній юридичний захист на рівні з матеріальним майном.

3. Правочин, вчинений за допомогою автоматизованої системи, вважається таким, що вчинений особою, яка використовує цю систему. Це унеможливує юридичне заперечення зобов'язань через «автономність» ІІІ-агента, закріплюючи принцип відповідальності користувача за обраний ним інструмент.

4. Використання систем ІІІ з високим ступенем автономності може розглядатися як діяльність, що створює підвищену небезпеку. Це передбачає застосування принципу відповідальності без вини (*strict liability*) для володільців таких систем, що корелює з положеннями *AI Liability Directive* та практикою європейських судів (як-от у справі *Deliveroo* щодо відповідальності за алгоритмічні помилки).

5. Запроваджується спеціальний режим для об'єктів, згенерованих ІІІ. Пояснювальна записка вказує, що такий підхід стимулює інвестиції в технології, не прирівнюючи при цьому машинну генерацію до людської творчості, що зберігає етичний баланс у праві [8].

Крім того, імплементація ризик-орієнтованої моделі регулювання вимагає гармонізації з існуючими інститутами деліктного права, що передбачає адаптацію підходів до доказування причинно-наслідкового зв'язку у випадках шкоди, заподіяної внаслідок функціонування алгоритмічних систем.

Узагальнюючи згадане, можна дійти висновку, що рекодифікація ЦК України створює «жорстку» правову базу для реалізації «м'яких» інструментів Дорожньої карти. Це дозволяє українським юристам оперувати чіткими категоріями цифрових активів та відповідальності, забезпечуючи сумісність

національного права з вимогами *EU AI Act* та принципами Блетчлійської декларації щодо підзвітності та прозорості фронтірних моделей ІІІ.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що еволюція підходів до правового регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі характеризується послідовним переходом від переважно декларативних етичних інструментів до імперативної, ризик-орієнтованої моделі регулювання. Такий перехід зумовлений обмеженою ефективністю механізмів «м'якого права», які не забезпечували належного рівня захисту фундаментальних прав людини та правової визначеності у відносинах, пов'язаних із застосуванням алгоритмічних систем.

Аналіз судової практики держав-членів ЄС засвідчив, що відсутність прозорості, підзвітності та належного людського контролю за функціонуванням алгоритмічних систем призводить до порушення принципів недискримінації, пропорційності та права на ефективний судовий захист. Зазначені обставини стали підґрунтям для формування нормативної архітектури, закріпленої в *EU AI Act*, яка базується на класифікації систем штучного інтелекту за рівнем ризику та встановленні диференційованих регуляторних вимог.

Водночас встановлено, що сучасний етап розвитку європейської політики у сфері штучного інтелекту не обмежується лише нормативним регулюванням, а характеризується формуванням комплексної стратегії впровадження та масштабування ІІІ. Зокрема, стратегічні документи Європейської Комісії – *Apply AI Strategy (2025)* [4] та *AI Continent Action Plan (2025/2026)* [5] – спрямовані на забезпечення широкого впровадження ІІІ у ключових секторах економіки, розвиток інфраструктури, доступу до даних та підвищення конкурентоспроможності ЄС на глобальному рівні. Такий підхід свідчить про поєднання регуляторної та інноваційної складових, у межах якого правове регулювання розглядається як елемент ширшої екосистеми розвитку штучного інтелекту.

Встановлено, що зазначена модель має

потенціал для імплементації в правових системах держав, які перебувають у процесі адаптації до права ЄС, однак її запровадження потребує врахування національних особливостей правової системи, рівня розвитку цифрової інфраструктури та інституційної спроможності держави.

Дослідження показало, що обрана Україною стратегія поетапного (Bottom-Up) впровадження регулювання ШІ, загалом, відповідає європейським підходам, однак потребує подальшого нормативного закріплення механізмів контролю за використанням систем високого ризику. У цьому контексті особливо значення набуває рекодифікація цивільного законодавства України, яка формує основу для визначення правового статусу ШІ.

Обґрунтовано, що доцільним є закріплення підходу, за яким системи ШІ розглядаються як об'єкти цивільних прав із спеціальним правовим режимом, без надання їм ознак правосуб'єктності. Такий підхід узгоджується з європейською правовою традицією та забезпечує збереження принципу відповідальності людини або юридичної особи за результати використання відповідних технологій.

Доведено доцільність застосування принципу підвищеної (суворої) відповідальності щодо використання систем ШІ з високим

ступенем автономності, що дозволяє мінімізувати ризики заподіяння шкоди та підвищити рівень захисту прав учасників цивільних правовідносин. Водночас звертається увага на необхідність подальшого нормативного уточнення критеріїв віднесення таких систем до категорії джерел підвищеної небезпеки.

Зроблено висновок, що впровадження категорії «цифрових речей» є логічним етапом розвитку цивільного права в умовах цифровізації та дозволяє інтегрувати результати функціонування ШІ у систему цивільного обороту. Разом із тим, подальшого наукового осмислення потребують питання правового режиму об'єктів, згенерованих ШІ, зокрема у сфері інтелектуальної власності.

Таким чином, формування в Україні цілісної моделі правового регулювання штучного інтелекту має здійснюватися з урахуванням не лише положень EU AI Act, але й новітніх стратегічних ініціатив Європейського Союзу, спрямованих на практичне впровадження та масштабування технологій штучного інтелекту. Це передбачає поєднання ризик-орієнтованого підходу, ефективних механізмів відповідальності та активної державної політики стимулювання інновацій у сфері ШІ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). Official Journal of the European Union. 2024. L 2024/1689.
2. European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment / Council of Europe. Strasbourg: CEPEJ, 2019. URL: rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-decem-ber-2018/16808f699c (дата звернення: 23.04.2026).
3. European Commission. White Paper on Artificial Intelligence: A European approach to excellence and trust. COM(2020) 65 final.
4. European Commission. Apply AI Strategy. COM(2025) 723 final.
5. European Commission. AI Continent Action Plan. 14 April 2026.
6. The Bletchley Declaration by Countries Attending the AI Safety Summit, 1-2 November 2023.
7. Дорожня карта з регулювання штучного інтелекту в Україні / Міністерство цифрової трансформації України. Київ, 2023. URL: thedigital.gov.ua/news/technologies/regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini-prezentuemо-dorozhnyu-kartu (дата звернення: 23.04.2026).
8. Про рекодифікацію цивільного законодавства України (Книга перша): проект Закону України від 2024 р. № 14056. URL: itd.rada.gov.ua/billinfo (дата звернення: 23.04.2026).

9. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі «Громадяни, рівність, права та цінності» (CERV), ратифікована Законом України № 3714-IX від 09.05.2024.

10. Judgment of the District Court of The Hague of 5 February 2020, Case № C/09/550982 / HA ZA 18-388 (SyRI). URL: uitspraken.rechtspraak.nl (дата звернення: 23.04.2026).

11. Ordinanza del Tribunale di Bologna del 31 dicembre 2020, № 2949/2020 (Deliveroo). URL: giustiziacyivile.com (дата звернення: 23.04.2026).

12. Engler A. The limited global impact of the EU AI Act. Brookings Institution. 2022. URL: brookings.edu/articles/the-limited-global-impact-of-the-eu-ai-act/ (дата звернення: 23.04.2026).

13. Floridi L. The European Legislation on AI: A Brief Analysis of its Philosophical Approach. Oxford Internet Institute. 2021. URL: oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2021/06/The-European-Legislation-on-AI.pdf (дата звернення: 23.04.2026).

14. Artificial Intelligence and Life in 2030: One Hundred Year Study on Artificial Intelligence. 2016. Stanford University. URL: link.springer.com/article/10.1007/s13347-021-00460-9 (дата звернення: 23.04.2025).

15. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: монографія / за заг. ред. А. І. Шевченка. Київ: ІПШІ, 2023. 305 с. URL: jai.in.ua/archive/2023/ai_mono.pdf (дата звернення: 23.04.2026).

REFERENCES

1. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonized rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). Official Journal of the European Union. 2024. L 2024/1689.

2. European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment / Council of Europe. Strasbourg: CEPEJ, 2019. URL: rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-decem-ber-2018/16808f699c (accessed 23/04/2026).

3. European Commission. White Paper on Artificial Intelligence: A European approach to excellence and trust. COM(2020) 65 final.

4. European Commission. Apply AI Strategy. COM(2025) 723 final.

5. European Commission. AI Continent Action Plan. 14 April 2026.

6. The Bletchley Declaration by Countries Attending the AI Safety Summit, 1-2 November 2023.

7. Roadmap for the Regulation of Artificial Intelligence in Ukraine / Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Kyiv, 2023. URL: thedigital.gov.ua/news/technologies/regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini-prezentuemo-dorozhnyu-kartu (access date: 23.04.2026).

8. On the Recodification of Civil Legislation of Ukraine (Book One): Draft Law of Ukraine of 2024 No. 14056. URL: itd.rada.gov.ua/billinfo (access date: 23.04.2026).

9. Agreement between Ukraine and the European Union on the participation of Ukraine in the Citizens, Equality, Rights and Values (CERV) programme, ratified by the Law of Ukraine No. 3714-IX of 09.05.2024.

10. Judgment of the District Court of The Hague of 5 February 2020, Case No. C/09/550982 / HA ZA 18-388 (SyRI). URL: uitspraken.rechtspraak.nl (accessed 23.04.2026).

11. Ordinanza del Tribunale di Bologna del 31 dicembre 2020, No. 2949/2020 (Deliveroo). URL: giustiziacyivile.com (accessed 23.04.2026).

12. Engler A. The limited global impact of the EU AI Act. Brookings Institution. 2022. URL: brookings.edu/articles/the-limited-global-impact-of-the-eu-ai-act/ (accessed 23.04.2026).

13. Floridi L. The European Legislation on AI: A Brief Analysis of its Philosophical Approach. Oxford Internet Institute. 2021. URL: oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2021/06/The-European-Legislation-on-AI.pdf (accessed 23.04.2026).

14. Artificial Intelligence and Life in 2030: One Hundred Year Study on Artificial Intelligence. 2016. Stanford University. URL: link.springer.com/article/10.1007/s13347-021-00460-9 (accessed 23.04.2025).

15. Strategy for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine: monograph / edited by A. I. Shevchenko. Kyiv: Institute of Artificial Intelligence, 2023. 305 p. URL: jai.in.ua/archive/2023/ai_mono.pdf (access date: 23.04.2026).

Smizhak R. R. From ethical principles to imperative regulation of artificial intelligence: the European Union experience and prospects for Ukraine.

The article examines the evolution of legal approaches to the regulation of artificial intelligence (AI) in the European Union, focusing on the transition from soft law instruments to a binding, risk-based regulatory framework established by the EU Artificial Intelligence Act. It analyzes the limitations of ethical guidelines and the role of national case law in shaping the need for enforceable legal norms, particularly in the context of algorithmic transparency, accountability, and the protection of fundamental rights.

Particular attention is given to recent EU strategic initiatives, including the Apply AI Strategy (2025) and the AI Continent Action Plan (2026), which complement the regulatory framework by promoting the large-scale deployment and integration of AI technologies across key sectors of the economy.

The article also explores the implications of these developments for Ukraine in the context of European integration. It evaluates the national approach to AI regulation, including the Roadmap for AI Regulation and the ongoing recodification of civil legislation. The study argues for the feasibility of treating AI systems as objects of civil rights with a special legal regime and supports the application of strict liability principles to high-risk AI systems.

The article's scientific contribution lies in demonstrating the interconnection between the EU regulatory model and the transformation of Ukrainian civil law, particularly through the introduction of the concept of «digital things» and the development of a coherent legal framework for AI governance..

Keywords: artificial intelligence, EU AI Act, digital things, civil law, liability, EU law, Ukraine.